

ДРАГУТИН ВУКОТИЋ, председник ЦАНУ

Поздравна ријеч

ТЕШКО ПРЕВОДЉИВИ "ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ"

Врло поштоване колеге,

Програм научног скупа Превођење "Горског вијенца" на стране језике, урадио је први председник Његошевог института, недавно преминули Милосав Бабовић. И овом приликом изражавам осјећања дубоког пијетета према његовој личности и дјелу. У његовој редакцији публикована је прва књига Његошевог института "Његош и антика" Мирона Флашара, а на сам дан Бабовићеве смрти, као њен симболични антипод, појавила се у истој едицији, као друга књига, његова "Поетика Горског вијенца". Смјерно се приклањајући пред Бабовићевим сјенима, у етичкој смо обавези да му и посмртно изразимо дужну благодарност.

Поштујући програмски запис иницијатора овог скупа, дужан сам да вас срдачно поздравим и изразим захвалност на уложеном труду и спремности да судјелујете у сумирању и оцјењивању бројних превода "Горског вијенца" на стране језике.

Превођење је цивилизацијски културни чин, који потиче из давнина, преводима првенствено религиозних текстова, утичући на интеграционе процесе међу, временски и просторно, удаљеним људима и друштвима. Вриједна, добро преведена књига постаје тековина многих народа и увећава заједничку културну ризницу. Књижевно дјело великог писца, захваљујући ваљаном преводу, прелази границе земаља и временска растојања, дјејствујући на широком плану друштвеног и културног живота човјечанства. Преводаштво - књижевно, стручно научно и публицистичко, доприноси развијању, јачању и продубљивању сарадње између народа и земаља.

Давне и добро познате дјелотворне утицаје превођења литературе и разнородних информација на свјетске културне токове и интелектуално зближавање људи, наводим с намјером да нагласим Његошеву улогу у повезивању Црне Горе са Европом, још у другој половини XIX вијека. Он је био први и вишеструки црногорски културни амбасадор, који је могао да сажето и убједљиво европским силама прикаже историјску судбину и богату духовност отреситих, слободарством задонених и добродушношћу обдарених горштака. Његош је био маркантни и отмјени представник и импресивни велепосланик пркосног, бројчано малог и свакојаким оскудицама притиснутог, али не и потиснутог или покореног народа. Заправо, иако је био просторно удаљен од културног свијета, о Његошу и његовој поезији знала је читава културна Европа. Таквом уважавању допринијела је његова тријада поетско-филозофских спјегова, а особито "Горског вијенца".

Миодраг Поповић је окарактерисао "Горски вијенац" као малу енциклопедију различитих књижевних врста, док се, према Трифуну Ђукићу, ради о широко националном, али по својим високим квалитетима исто тако и универзалном спјегу, као ријетко које друго дјело у свјетској књижевности." Учени људи изучавају, а прост народ зна напамет "Горски вијенац" - тврдио је Јован Скерлић.

"Горски вијенац" преведен је да сада на 18 језика: италијански, француски, енглески, њемачки, руски, пољски, чешки, мађарски, румунски, бугарски, шведски, шпански, молдавски, украјински, кинески, македонски, словеначки и албански. Преведен је и на есперанто. Неки одломци су преведени и на латински, али нијесу објављени.

Његошева поезија је, према италијанском слависти Артуру Кронији, продрла у италијанску књижевност. Умберто Урбани је превео "Горски вијенац", читави један вијек након појаве оригинала, 1939. године.

Међународна критика је упоређивала "Горски вијенац" са Хомеровом "Илијадом", Соломоновом "Пјесмом над пјесмама", тврди Дино Дорди.

У вријеме када је Италија била раскомадана у стотину државица, независна и поносна Црна Гора била је симбол слободе, достојанства и храбрости.

Његош је живио тек 38 година, а његово дјело ће живјети занавијек. Био је глас епохе а превазишао је њене временске границе, пише Ђакомо Скоти.

Њемачком слависти А. Шмаусу може да служи на част врло успјешан препјев "Горског вијенца", објављен 1963. године, у издању минхенског "Загнера" и београдске "Просвете".

Хенрик Батовски, професор Јагјелоњског универзитета у Кракову, преведећи "Горски вијенац" настојао је да сачува исти број стихова као и у оригиналу. Вјерност форми остварио је на штету квалитета

превода. Пољски читалац је остао ускраћен у емоционалном, естетском доживљавању дјела, јер је преводилац пјесничке слике и фигуре често објашњавао или коментаришао. Разлоге за редуцирану поетичност овог превода треба тражити у чињеници да Батовски није био пјесник.

Први превод "Горског вијенца" на словеначки језик, објављен 1907. године, урадио је Рајко Перушек, а други 1947. године, Алојз Градник. Бољи од два претходна објавио је Андрија Арко, 1983. године.

Превођењем "Горског вијенца" на албански, Есад Мекули је потврдио лексичко богатство које пружа могућност превођења и великих литерарних дјела на овај језик.

У Чешкој је изашло 60 изворних издања "Горског вијенца". У преводу пјесника Јозефа Хиршала и историчара књижевности Отона Беркопеца, у Прагу је 1963. године, публикован "Горски вијенац" на чешком језику.

Веселин Ђисаловић, новосадски професор, обавио је превод "Горског вијенца" на мађарски језик и објавио га 1902. године.

Тешко је било пјеснику Зенкијевичу да из бесмртног дјела сазда бесмртан превод на руском језику, коментарише Бабовић.

Уздржавајући се даљег навођења превода "Горског вијенца" на остале стране језике, треба нагласити да поједине његове строфе тешко могу да разумију просјечни читаоци, који се не испомажу пробраним коментарима, иако им је српски матерњи језик. Разумљиво је да пјесничко дјело, и када је тачно преведено, бива лишено своје изворне љепоте, нарочито ако се преводи на језик несродан оригиналу.

Будући да је "Горски вијенац" дубоко мисаоно дјело, писано тацитовским, лаконским стилем и сажетим изразом, с правом се доводи у питање његова умјетнички адекватна преводљивост и на сродне словенске, а не само на хетерогене језике. Уосталом, књижевни преводи треба да одражавају идеје, ликове и форму оригинала, да би на читаоца дјеловали аутентично.

У коментару "Горског вијенца" Ђуза Радовић, пише да, разлочи због којих најбоље дјело наше књижевности није постало опште-народном својном у толикој мјери колико би оно заслуживало леже у самом "Горском вијенцу". "Збијеност, лапидарност и особитост Његошевих израза и многе, кратке, само у наговјештају дате историјске реминисценције, отежавају лако и потпуно разумијевање Његошевих стихова." Заправо, и Његош је изразио бојазан да се ван Црне Горе "Горски вијенац" неће довољно разумјети.

Укратко, превођење "Горског вијенца" на стране језике је лексички веома тешко, а пјеснички суптилно и сложено.

Уосталом, данас се у књижевним преводима захтијева артизам највишег степена, односно прецизност и егзактност у преводима научних и стручних текстова.

Узимајући у обзир научну компетентност активних учесника данашњег скупа, с правом се могу очекивати, научно и умјетнички утемељени, предлози за што правилније и поетскије кориговање и дотјеривање постојећих и обављање нових превода "Горског вијенца".

Уз такве наде унапријед вам изражавам свесрдну захвалност за допринос успјешном раду скупа, са најбољим жељама за вашу личну срећу и будуће стваралачке сатисфакције.